అథ శ్రీ తైత్తిరీయారణ్యకే ద్వితీయప్రశ్నః

హరిః ఓమ్ ॥ నమో బ్రహ్మణే నమో అస్త్వగ్నయే నమః పృథివ్యై నమ ఓషధీభ్యః । నమో వాచే నమో వాచస్పతయే నమో విష్ణవే బృహతే కరోమి ॥ ఓం శాన్తి శ్శాన్తి శ్శాన్తిః ॥

ఓమ్ ॥ సహ వై దేవానాం చాసురాణాం చ యజ్ఞౌ ప్రతతా వాస్తాం వయగ్గ్ స్వర్గం లోకమేష్యామో వయమేష్యామ ఇతి తేఽసురా స్సంనహ్య సహ సై వాచర న్బ్రహ్మచర్యేణ తపసైవ దేవాస్తేఽసురా అముహ్యగ్గ్ స్తేన ప్రాజానగ్గ్ స్తే పరాభవన్తే న స్వర్గం లోకమాయ న్ప్రసృతేన వై యజ్ఞేన దేవా స్స్వర్గం లోకమాయ న్న ప్రసృతేనాసురా న్పరాభావ యన్ప్రసృతో హ వై యజ్ఞోపవీతినో యజ్ఞోఽప్రసృతోఽనుపవీతినో యత్కిఞ్చ బ్రాహ్మణో యజ్ఞోపవీత్యధీతే యజత ఏవ తత్తస్మాద్యజ్ఞోప వీత్యేవాధీయీత యాజయే ద్యజేత వా యజ్ఞస్య ప్రసృత్యా అజినం వాసో వా దక్షిణత ఉపవీయ దక్షిణం బాహు ముద్ధరతేఽవ ధత్తే సవ్యమితి యజ్ఞోపవీతమేతదేవ విపరీతం ప్రాచీనావీతగ్ం సంవీతం మానుషమ్ ॥౧॥

రక్షాగ్ంసి హ వాపురోఽనువాకే తపో(గ్రమతిష్ఠన్త తాన్ప్రజాపతి ర్వరేణోపామన్త్రయత తాని వరమవృణీతాదిత్యో నో యోద్ధా ఇతి తా న్ప్రజాపతి రబ్రవీద్యోధయధ్వమితి తస్మాదుత్తిష్ఠన్తగ్ం హ వా తాని రక్షాగ్ స్యాదిత్యం యోధయన్తి యావదస్త మన్వగాత్తాని హ వా ఏతాని రక్షాగ్ంసి గాయత్రియాఽభిమన్త్రితేనామ్భసా శామ్యన్తి తదు హ వా ఏతే బ్రహ్మవాదినః పూర్వాభిముఖా స్సన్ధ్యాయాం గాయత్రియాఽ

భిమన్త్రితా ఆప ఊర్ధ్వం విక్షిపన్తి తా ఏతా ఆపో వజ్రీ భూత్వా తాని రక్షాగ్ంసి మన్దేహారుణే ద్వీపే ప్రక్షిపన్తి యత్ప్రదక్షిణం ప్రక్రమన్తి తేన పాప్మానమవ ధూన్వన్త్యుద్యన్త మస్తంయన్త మాదిత్య మభి ధ్యాయ న్కుర్వ న్బ్రాహ్మణో విద్వాన్సకలం భద్రమశ్నుతేఽసావాదిత్యో బ్రహ్మేతి బ్రహ్మైవ సన్బ్రహ్మాప్యేతి య ఏవం వేద ॥ 2 ॥

యద్దేవా దేవహేళనం దేవాసశ్చకృమా వయమ్। ఆదిత్యా స్తస్మా న్మాముఞ్చతర్తస్యర్తేన మామిత। దేవా జీవనకామ్యా యద్వాచాఽనృత మూదిమ। తస్మాన్న ఇహ ముఞ్చత విశ్వేదేవా స్సజోషసః। ఋతేన ద్యావాపృథివీ ఋతేన త్వగ్ం సరస్వతి। కృతాన్నః పాహ్యేనసో యత్కిఞ్చా నృతమూదిమ। ఇన్ద్రాగ్నీ మిత్రావరుణౌ సోమో ధాతా బృహస్పతిః। తే నో ముఞ్చ న్త్వేనసో యదన్యకృతమారిమ। సజాతశగ్ం సాదుత జామి శగ్ం సాజ్యాయస శ్శగ్ంసాదుత వా కనీయసః। అనాధృష్టం దేవకృతం యదేన స్తస్మాత్త్వమస్మాఞ్జాతవేదో ముముగ్ధి ॥ 3 ॥ యద్వాచా యన్మనసా బాహుభ్యా మూరుభ్యా మష్ఠీవద్భ్యాగ్ం శిశ్నై ర్యదనృతం చకృమా వయమ్। * అగ్నిర్మాతస్మాదేనసః ప్రముఞ్చతు చకృమ యాని దుష్కృతా। యేన త్రితో అర్ణవాన్నిర్బభూవ యేన సూర్యం తమసో నిర్ముమోచ। యేనేన్ద్రో విశ్వా అజహా దరాతీ స్తేనాహం జ్యోతిషా జ్యోతిరానశాన అక్షి। యత్కుసీదమప్రతీత్తం మయేహ యేన యమస్య నిధినా చరామి। ఏతత్తదగ్నే అనృణో భవామి జీవన్నేవ ప్రతి తత్తే దధామి।

---

* అగ్నిర్మాతస్మాదేనసో గార్హపత్యః ప్రముఞ్చతు చకృమ యాని దుష్కృతా। ఇతి ద్రావిడపాఠః.

యన్మయి మాతా యదా పితేష్టి యదుదృష్టేకం యద్యాక్ష గోంటే క్రామామి జాతే దేవా దివి జాతా యదాప ఇమం మే వరుణ తత్వా యామి త్వం నో అగ్నే స త్వం నో అగ్నే త్వమగ్నే అయాసి ॥ ౩-౪॥

ముముగ్ధి స్వస్తి చ ॥ ౩ ॥

యదదీవ్యన్నృణమహం బభూవాదిత్సన్వా సంజగర జనేభ్యః । అగ్నిర్మా తస్మాదిన్ద్రశ్చ సంవిదానౌ ప్రముఞ్చతామ్ । యద్ధస్తాభ్యాం చకర కిల్బిషాణ్యక్షాణాం వగ్నుముపజిఘ్నమానః । ఉగ్రం పశ్యా చ రాష్ట్రభృచ్చ తాన్యప్సరసావనుదత్తామృణాని । ఉగ్రం పశ్యే రాష్ట్రభృత్కిల్బిషాణి యదక్షవృత్త మనుదత్త మేతత్ । నేన్నృణా నృణవ ఇచ్ఛమానో యమస్య లోకే అధిరజ్జురాయ । అవ తే హేళ ఉదుత్తమమిమం మే వరుణ తత్వాయామి త్వం నో అగ్నే స త్వం నో అగ్నే । సంకుసుకో వికుసుకో నిర్ ఋథో యశ్చ నిస్వనః । తేఽస్మద్యక్ష్మమనాగసో దూరాద్దూర మచీచతమ్ । నిర్యక్ష్మ మచీచతే కృత్యాం నిర్ ఋతిం చ । తేన యోఽస్మత్సమృచ్ఛాతై తమస్మై ప్రసువామసి । దుశ్శగ్ంసానుశగ్ంసాభ్యాం ఘణేనాను ఘణేన చ । తేనాన్యోఽస్మత్సమృచ్ఛాతై తమస్మై ప్రసువామసి । సం వర్చసా పయసా సం తనూభిరగన్మహి మనసా సగ్ంశివేన । త్వష్టా నో అత్ర విదధాతు రాయోఽను మార్ష్టు తనువో యద్విలిష్టమ్ ॥ ౪-౩॥

కృత్యాం నిర్ ఋతిం చ పఞ్చ చ ॥ ౪ ॥

ఆయుష్టే విశ్వతో దధదయమగ్నిర్వరేణ్యః । పునస్తే ప్రాణ ఆయాతి పరా యక్ష్మగ్ం సువామి తే । ఆయుర్దా అగ్నే హవిషో జుషాణో ఘృతప్రతీకో ఘృతయోనిరేధి । ఘృతం పీత్వా మధు చారు గవ్యం పితేవ

పుత్రమఖి రక్షతాదిమమ్। ఇమమగ్న ఆయుషే వర్చసే కృధి తిగ్మమోజో
వరుణ సగ్ంశిశాధి। మాతేవాస్మా అదితే శర్మ యచ్ఛ విశ్వే దేవా జరదష్టి
ర్యథాఽసత్। అగ్న ఆయూగ్ంషి పవస ఆ సువోర్జమిషం చ నః। ఆరే
బాధస్వ దుచ్ఛునామ్। అగ్నే పవస్వ స్వపా అస్మే వర్చస్సువీర్యమ్।
దధద్రయిం మయి పోషమ్ ॥ ౬ ॥ అగ్నిర్ ఋషిః పవమానః పాంచజన్యః
పురోహితః। తమీమహే మహాగయమ్। అగ్నే జాతాన్ప్రణుదా నస్సపత్నా
న్ప్రత్యజాతాన్ జాతవేదో నుదస్వ। అస్మే దీదిహి సుమనా అహేళన్ తవ శర్మన్
స్యామ త్రివరూథ ఉద్భౌ। సహసా జాతాన్ప్రణుదా నస్సపత్నా
న్ప్రత్యజాతాన్ జాతవేదో నుదస్వ। అధి నో బ్రూహి సుమనస్యమానో
వయగ్గ్ స్యామ ప్రణుదా నస్సపత్నాన్। అగ్నే యో నోఽభితో జనో వృకో
వారో జిఘాగ్ంసతి। తాగ్స్త్వం వృత్రహఞ్జహి వస్వస్మభ్యమాభర। అగ్నే
యో నోఽభిదాసతి సమానో యశ్చ నిష్ట్యః। తం వయగ్ం సమిధం కృత్వా
తుభ్యమగ్నేఽపి దధ్మసి ॥ ౭ ॥ యో నశ్శపాదశపతో యశ్చ నశ్శపత
శ్శపాత్। ఉషాశ్చ తస్మై నిమ్రుక్చ సర్వం పాపగ్ం సమూహతామ్। యో న
స్సపత్నో యో రణో మర్తోఽభిదాసతి దేవాః। ఇధ్మస్యేవ ప్రక్షాయతో
మా తస్యోచ్ఛేషి కించన। యో మాం ద్వేష్టి జాతవేదో యం చాహం ద్వేష్మి
యశ్చ మామ్। సర్వాగ్ స్తానగ్నే సందహ యాగ్శ్చాహం ద్వేష్మి యే చ
మామ్। యో అస్మభ్యమరాతీయాద్యశ్చ నో ద్వేషతే జనః। నిన్దాద్యో
అస్మాన్ధిప్సాచ్చ సర్వాగ్ స్తాన్మష్మషా కురు। సగ్ంశితం మే బ్రహ్మ సగ్ంశితం
వీర్యం బలమ్। సగ్ంశితం క్షత్రం మే జిష్ణు యస్యాహమస్మి పురోహితః॥
ఉదేషాం బాహూ అతిరముద్వర్చో అథో బలమ్। క్షిణోమి బ్రహ్మణా

మిత్రా నున్నయామి స్వాదిం అహమ్ । * పునర్మనః పునరాయుర్మ ఆగాత్పునశ్చక్షుః పునశ్శ్రోత్రం మ ఆగాత్పునః ప్రాణః పునరాకూతం మ ఆగాత్పున శ్చిత్తం పునరాధీతం మ ఆగాత్ । వైశ్వానరో మేఽదబ్ధ స్తనూపా అవబాధతాం దురితాని విశ్వా ॥౫ - ౮॥

దోషం దధ్మసి పురోహిత శ్చత్వారి చ ॥౫॥

వైశ్వానరాయ ప్రతివేదయామో యదీనృణగ్ం సఙ్గరో దేవతాసు । స ఏతాన్పాశా న్ప్రముచన్ప్రవేద స నో ముఞ్చాతు దురితా దవద్యాత్ । వైశ్వానరః పవయాన్నః పవిత్రై ర్యత్సఙ్గర మభి ధావామ్యాశామ్ । అనాజాన న్మనసా యాచమానో యదత్రైనో అవ తథ్సువామి । అమీ యే సుభగే దివి విచృతౌ నామ తారకే । ప్రేహామృతస్య యచ్ఛతా మేత ద్బద్ధక మోచనమ్ । విజిహీర్ష్వ లోకాన్కృధి బన్ధా న్ముఞ్చాసి బద్ధకమ్ । యోనే రివ ప్రచ్యుతో గర్భ స్సర్వా న్పథో అనుష్వ । స ప్రజానన్ప్రతి గృభ్ణీత విద్వా న్ప్రజాపతిః ప్రథమజా ఋతస్య । అస్మాభి ర్దత్తం జరసః పరస్తా దచ్ఛిన్నం తన్తుమను సంచరేమ ॥౯॥ తతం తన్తు మన్వేకే అను సంచరన్తి యేషాం దత్తం పిత్ర్యమాయనవత్ । అబన్ధ్వేకే దదతః ప్రయచ్ఛా ద్దాతుం చేచ్ఛక్నువాగ్ంస స్స్వర్గ ఏషామ్ । ఆరభేథా మను సగ్ం రభేథాగ్ం సమానం పన్థా మవథో ఘృతేన । యద్వాం పూర్తం పరివిష్టం యదగ్నౌ తస్త్ర గోత్రాయేహ జాయాపతీ సగ్ం రభేథామ్ । యదన్తరిక్షం పృథివీ ముత ద్యాం యన్మాతరం పితరం వా జిహిగ్ంసిమ । అగ్నిర్మా తస్మా దేనసో

---

*పునర్మనః పునరాయుర్మ ఆగాత్పునశ్చక్షుః పునశ్శ్రోత్రం మ ఆగాత్పునః ప్రాణః పునరాధీతం మ ఆగాత్ । ఇతి ద్రావిడపాఠః ।

గార్హపత్య ఉన్నో నేష దురితా యాని చకృమ । భూమి ర్మాతాఽదితిర్నో జనిత్రం భ్రాతాఽన్తరిక్ష మభిశస్త్యా నః । ద్యౌర్నః పితా పిత్ర్యాచ్ఛం భవాసి జామి మిత్వా మా వివిత్సి లోకాత్ । యత్ర సుహార్దః స్సుకృతో మదన్తి విహాయ రోగం తన్వాఽగ్ స్వాయామ్ । అశ్లోణాఙ్గై రహ్రుతాః స్స్వర్గే తత్ర పశ్యేమ పితరం చ పుత్రమ్ । యదన్న మద్మ్యనృతేన దేవా దాస్యన్న దాస్యన్నుత వా కరిష్యన్ । యద్దేవానాం చక్షుష్యాగో అస్తి యదేవ కించ ప్రతిజగ్రాహ మగ్నిర్మా తస్మా దనృణం కృణోతు । యదన్నమద్మి బహుధా విరూపం వాసో హిరణ్య ముత గామజామవిమ్ । యద్దేవానాం చక్షుష్యాగో అస్తి యదేవ కించ ప్రతి జగ్రాహ మగ్నిర్మా తస్మాదనృణం కృణోతు । * యన్మయా మనసా వాచా కృతమేనః కదాచన । సర్వస్మా త్తస్మా న్మేళితో మోగ్ధి త్వగ్ం హి వేత్థ యథా తథమ్ ॥ ౬-౧౦ ॥

చరేమ పుత్రగ్ం షట్చ ॥ ౬ ॥

వాతరశనా హ వా ఋషయ శ్శ్రమణా ఊర్ధ్వ మన్థినో బభూవు స్తా నృషయో ఽర్థమాయగ్గ్ స్తే నిలాయమచరగ్గ్ స్తే ఽను ప్రవిశుః కూశ్మాణ్డాని తాగ్ స్తేష్వన్వవిన్ద శ్రద్ధయాచ తపసా చ తా నృషయో ఽబ్రువ న్కథా నిలాయం చరథేతి త ఋషీ న బ్రువన్నమో వో ఽస్తు భగవన్తో ఽస్మి న్ధామ్ని కేనవ స్సపర్యామేతి తా నృషయో ఽబ్రువ న్పవిత్రం నో బ్రూత యేనా రేపస స్స్యామేతి త ఏతాని సూక్తాన్యపశ్యన్ యద్దేవా దేవహేళనం యదదీవ్యన్నృణమహం

---

* యన్మే మనసా వాచా కృతమేనః కదాచన । సర్వస్మాన్మేళితో మోగ్ధి త్వగ్ంహి వేత్థ యథా తథమ్ । ఇతి ద్రావిడపాఠః .

బభూవాయుష్టే విశ్వతో దధదిత్యేతైరాజ్యం జుహుత వైశ్వానరాయ
ప్రతివేదయామ ఇత్యుపతిష్ఠత యదర్వాచీన మేనో భ్రూణహత్యాయా
స్తస్మాన్మోక్ష్యధ్వ ఇతి త ఏతైరజుహవుస్తే ఽరేపసో ఽభవన్కర్మాది
ష్వేతై ర్జుహుయాత్పూతో దేవలోకాన్త్సమశ్నుతే ॥ ౭-౧౧ ॥

కూశ్మాణ్డై ర్జుహుయా ద్యో ఽపూత ఇవ మన్యేత యథా స్తేనో
యథా భ్రూణహైవమేష భవతి యో ఽయోనౌ రేత స్సిఞ్చతి యదర్వా
చీన మేనో భ్రూణహత్యాయా స్తస్మా న్ముచ్యతే యావదేనో దీక్షా ముపైతి
దీక్షిత ఏతై స్సతతి జుహోతి సంవత్సరం దీక్షితో భవతి సంవత్సరా
దేవాత్మానం పునీతే మాసం దీక్షితో భవతి యో మాస స్స సంవత్సర
స్సంవత్సరా దేవాత్మానం పునీతే చతుర్విగ్ంశతిగ్ం రాత్రీ ర్దీక్షితో భవతి
చతుర్విగ్ంశతి రర్ధమాసా స్సంవత్సర స్సంవత్సరా దేవాత్మానం పునీతే
ద్వాదశ రాత్రీ ర్దీక్షితో భవతి ద్వాదశ మాసా స్సంవత్సర స్సంవత్సరా
దేవాత్మానం పునీతే షడ్రాత్రీ ర్దీక్షితో భవతి షడ్వా ఋతవ స్సంవత్సర
స్సంవత్సరా దేవాత్మానం పునీతే తిస్రో రాత్రీ ర్దీక్షితో భవతి త్రిపదా
గాయత్రీ గాయత్రియా ఏవాత్మానం పునీతే న మాగ్ంస మశ్నీయాన్న
స్త్రియ ముపేయాన్నో పర్యాసీత జుగుప్సేతానృతా త్పయో బ్రాహ్మణస్య
వ్రతం యవాగూ రాజన్యస్యామిక్షా వైశ్యస్యాథో సౌమ్యే ఽప్యధ్వర
ఏతద్వ్రతం బ్రూయాద్యది మన్యేతోపదస్యామీ త్యోదనం ధానా స్సక్తూ
న్ఘృతమిత్యనువ్రతయే దాత్మనో ఽనుపదాసాయ ॥ ౮-౧౨ ॥

అజాన్ హ వై పృశ్నీగ్ స్తపస్యమానా న్బ్రహ్మ స్వయమ్భ్వభ్యా
నర్షత్త ఋషయో ఽభవన్త దృషీణా మృషిత్వం తాం దేవతా ముపాతిష్ఠన్త

యజ్ఞకామాస్త ఏతం బ్రహ్మయజ్ఞ మపశ్యన్తమాఽహరన్తేనాయజన్త యదృచోఽధ్యగీషత తాః పయ ఆహుతయో దేవానా మభవన్ యద్యజూగ్ంషి ఘృతాహుతయో యత్సామాని సోమాహుతయో యదథర్వాఙ్గిరసో మధ్వాహుతయో యద్బ్రాహ్మణానీతిహాసా న్పురాణాని కల్పాన్గాథా నారాశగ్ంసీ ర్మేదాహుతయో దేవానా మభవన్తాభిః క్షుధం పాప్మాన మపాఘ్నన్నపహత పాప్మానో దేవా స్స్వర్గం లోకమాయ న్బ్రహ్మణ స్సాయుజ్య మృషయోఽగమన్ ॥౯-౧౩॥

పఞ్చ వా ఏతే మహాయజ్ఞా స్సతతి ప్రతాయన్తే సతతి సంతిష్ఠన్తే దేవయజ్ఞః పితృయజ్ఞో భూతయజ్ఞో మనుష్యయజ్ఞో బ్రహ్మయజ్ఞ ఇతి యదగ్నౌ జుహోత్యపి సమిధం తద్దేవ యజ్ఞ స్సంతిష్ఠతే యత్పితృభ్య స్స్వధా కరోత్యప్యప స్తత్పితృయజ్ఞ స్సంతిష్ఠతే యద్భూతేభ్యో బలిగ్ం హరతి తద్భూత యజ్ఞ స్సంతిష్ఠతే యద్బ్రాహ్మణేభ్యోఽన్నం దదాతి తన్మనుష్య యజ్ఞ స్సంతిష్ఠతే యత్స్వాధ్యాయమధీయీతైకామప్యృచం యజుస్సామ వా తద్బ్రహ్మయజ్ఞ స్సంతిష్ఠతే యదృచోఽధీతే పయసః కూల్యా అస్య పితౄన్స్వధా అభివహన్తి యద్యజూగ్ంషి ఘృతస్య కూల్యా యత్సామాని సోమ ఏభ్యః పవతే యదథర్వాఙ్గిరసో మధోః కూల్యా యద్బ్రాహ్మణా నీతిహాసా న్పురాణాని కల్పాన్గాథా నారాశగ్ంసీ ర్మేదసః కూల్యా అస్య పితౄన్స్వధా అభివహన్తి యదృచోఽధీతే పయ ఆహుతిభి రేవ తద్దేవాగ్ స్తర్పయతి యద్యజూగ్ంషి ఘృతాహుతిభి ర్యత్సామాని సోమాహుతిభి ర్యదథర్వాఙ్గిరసో మధ్వాహుతిభి ర్యద్బ్రాహ్మణానీతిహాసా న్పురాణాని కల్పాన్గాథా నారాశగ్ంసీ ర్మేదాహుతిభిరేవ తద్దేవాగ్ స్తర్పయతి త ఏనం

తృప్తా ఆయుషా తేజసా వర్చసా శ్రియా యశసా బ్రహ్మవర్చసేనాన్నాద్యేన
చ తర్పయన్తి ॥ ౧౦-౧౪ ॥

బ్రహ్మయజ్ఞేన యక్ష్యమాణః ప్రాచ్యాం దిశి గ్రామాదఛదిర్దర్శ
ఉదీచ్యాం ప్రాగుదీచ్యాం వోదిత ఆదిత్యే దక్షిణత ఉపవీయోపవిశ్య హస్తా
వవనిజ్య త్రిరాచామేద్ద్విః పరిమృజ్య సకృదుపస్పృశ్య శిరశ్చక్షుషీ నాసికే
శ్రోత్రే హృదయ మాలభ్య యత్త్రిరాచామతి తేన ఋచః ప్రీణాతి యద్ద్విః
పరిమృజతి తేన యజూగ్ంషి యత్సకృదుపస్పృశతి * తేన సామాని
యత్సవ్యం పాణిం పాదౌ ప్రోక్షతి యచ్ఛిరశ్చక్షుషీ నాసికే శ్రోత్రే హృదయ
మాలభతే తేనాథర్వాఙ్గిరసో బ్రాహ్మణానీతిహాసాన్పురాణాని
కల్పాన్గాథా నారాశగ్ంసీః ప్రీణాతి దర్భాణాం మహదుపస్తీర్యోపస్థం
కృత్వా ప్రాఙాసీనస్స్వాధ్యాయ మధీయీతాపాం వా ఏష ఓషధీనాగ్ం
రసో యద్దర్భాస్సరస మేవ బ్రహ్మ కురుతే దక్షిణోత్తరౌ పాణీ * పాదౌ
* కృత్వా సపవిత్రావోమితి ప్రతిపద్యత ఏతద్వై యజుస్త్రయీం విద్యాం
ప్రత్యేషా వాగేతత్పరమమక్షరం తదేతదృచాఽభ్యుక్తమ్ ఋచో అక్షరే పరమే
వ్యోమన్యస్మిన్దేవా అధి విశ్వే నిషేదుః యస్తన్న వేద కిమృచా కరిష్యతి య
ఇత్తద్విదుస్త ఇమే సమాసత ఇతి త్రీనేవ ప్రాయుఙ్క్తే భూర్భువస్సువరిత్యా
హైతద్వై వాచస్సత్యం యదేవ వాచస్సత్యం తత్ప్రాయుఙ్క్తాథ సావిత్రీం
గాయత్రీం త్రిరన్వాహ పచ్ఛోఽర్ధర్చశోఽనవానగ్ం సవితా శ్రియః
ప్రసవితా శ్రియమేవాప్నోత్యథో ప్రజ్ఞాతయైవ ప్రతిపదా ఛన్దాగ్ంసి

* తేన సామాని యచ్ఛిరశ్చక్షుషీ ఇతి ద్రావిడపాఠః.

* దక్షిణోత్తరౌ పాణీ కృత్వా ఇతి ద్రావిడపాఠః.

ప్రతిపద్యతే ॥ ౧౧-౧౫ ॥

గ్రామే మనసా స్వాధ్యాయమధీయీత దివా నక్తం వేతి హ స్మాహ శౌచ ఆహ్నేయ ఉతారణ్యే బల ఉత వాచోత తిష్ఠన్నుత వ్రజన్నుతాసీన ఉత శయానోఽధీయీతైవ స్వాధ్యాయం తపస్వీ పుణ్యో భవతి య ఏవం విద్వాన్స్వాధ్యాయ మధీతే నమో బ్రహ్మణే నమో అస్త్వగ్నయే నమః పృథివ్యై నమ ఓషధీభ్యః। నమో వాచే నమో వాచస్పతయే నమో విష్ణవే బృహతే కరోమి ॥ ౧౨-౧౬ ॥

మధ్యన్దినే ప్రబల మధీయీతాసౌ ఖలు వా వైష ఆదిత్యో యద్బ్రాహ్మణస్తస్మాత్తర్హి తేజిష్ఠం తపతి తదేషాఽభ్యుక్తా। చిత్రం దేవానా ముదగాదనీకం చక్షు ర్మిత్రస్య వరుణస్యాగ్నేః। ఆఽప్రా ద్యావాపృథివీ అన్తరిక్షగ్ం సూర్య ఆత్మాజగత స్తస్థుష శ్చేతి స వా ఏష యజ్ఞ స్సద్యః ప్రతాయతే సద్య స్సంతిష్ఠతే తస్య ప్రాక్తాయ మవభృథో నమో బ్రహ్మణ ఇతి పరిధానీయాం త్రిరన్వాహాప ఉపస్పృశ్య గృహానేతి తతో యత్కించ దదాతి సా దక్షిణా ॥ ౧౩-౧౭ ॥

తస్య వా ఏతస్య యజ్ఞస్య మేఘో హవిర్ధానం విద్యుదగ్ని ర్వర్షగ్ం హవి స్స్తనయిత్ను ర్వషట్కారో యదవస్ఫూర్జతి సోఽనువషట్కారో వాయు రాత్మాఽమావాస్యా స్విష్టకృద్య ఏవం విద్వాన్మేఘే వర్షతి విద్యోతమానే స్తనయత్యవ స్ఫూర్జతి పవమానే వాయావమావాస్యాయాగ్ం స్వాధ్యాయ మధీతే తప ఏవ తత్తప్యతే తపో హి స్వాధ్యాయ ఇత్యుత్తమం నాకగ్ం రోహత్యుత్తమ స్సమానానాం భవతి యావన్తగ్ం హ వా ఇమాం విత్తస్య పూర్ణాం దదత్స్వర్గం లోకం జయతి తావన్తం లోకం

జయతి భూయాగ్ంసం చాక్షయ్యం చాపపునర్మృత్యుం జయతి బ్రహ్మణ స్సాయుజ్యం గచ్ఛతి ॥ ౧౪-౧౫ ॥

తస్య వా ఏతస్య యజ్ఞస్య ద్వావనధ్యాయౌ యదాత్మాఽశుచి ర్యద్దేశస్సమృద్ధి ర్దైవతాని య ఏవం విద్వాన్మహారాత్ర ఉషస్యుదితే వ్రజగ్ం స్తిష్ఠన్నాసీన శ్శయానోఽరణ్యే గ్రామే వా యావత్తరసగ్ం స్వాధ్యాయ మధీతే సర్వాన్లోకాఞ్జయతి సర్వాన్లోకాననృణోఽను సంచరతి తదేషాఽభ్యుక్తా । అనృణా అస్మిన్ననృణాః పరస్మిగ్ం స్తృతీయే లోకే అనృణాస్స్యామ । యే దేవయానా ఉత పితృయాణా స్సర్వాన్ పథో అనృణా ఆక్షీయేమేత్యగ్నిం వై జాతం పాప్మా జగ్రాహ తం దేవా ఆహుతీభిః పాప్మాన మపాఘ్నన్నాహుతీనాం యజ్ఞేన యజ్ఞస్య దక్షిణాభి ర్దక్షిణానాం బ్రాహ్మణేన బ్రాహ్మణస్య ఛన్దోభి శ్ఛన్దసాగ్ం స్వాధ్యాయే నాపహత పాప్మా స్వాధ్యాయో దేవపవిత్రం వా ఏతత్తం యోఽనూ త్సృజత్యభాగో వాచి భవత్యభాగో నాకే తదేషాఽభ్యుక్తా । యస్తిత్యాజ సఖివిదగ్ం సఖాయం న తస్య వాచ్యపి భాగో అస్తి । యదీగ్ం శృణోత్యల కగ్ం శృణోతి న హి ప్రవేద సుకృతస్య పన్థామితి తస్మాత్స్వాధ్యాయోఽ ధ్యేతవ్యో యం యం క్రతుమధీతే తేన తేనాస్యేష్టం భవత్యగ్నే ర్వాయో రాదిత్యస్య సాయుజ్యం గచ్ఛతి తదేషాఽభ్యుక్తా । యే అర్వాఙుత వా పురాణే వేదం విద్వాగ్ంస మభితో వదన్త్యాదిత్యమేవ తే పరివదన్తి సర్వే అగ్నిం ద్వితీయం తృతీయం చ హగ్ంసమితి యావతీర్వై దేవతాస్తా స్సర్వా వేదవిది బ్రాహ్మణే వసన్తి తస్మా ద్బ్రాహ్మణేభ్యో వేదవిద్భ్యో దివేదివే నమస్కుర్యాన్నాశ్లీలం కీర్తయే దేతా ఏవ దేవతాః ప్రీణాతి ॥ ౧౬-౧౭ ॥

రిచ్యత ఇవ వా ఏష ప్రేవ రిచ్యతే యో యాజయతి ప్రతి వా గృహ్ణాతి యాజయిత్వా ప్రతిగృహ్యా వాఽనశ్నన్ త్రిస్స్వాధ్యాయం వేద మధీయీత త్రిరాత్రం వా సావిత్రీం గాయత్రీ మన్వాతి రేచయతి వరో దక్షిణా వరేణైవ వరగ్గ్ స్పృణోత్యాత్మా హి వరః ॥ ౧౬-౨౦ ॥

దుహే హ వా ఏష ఛన్దాగ్ంసి యో యాజయతి స యేన యజ్ఞ క్రతునా యాజయేథ్సోఽరణ్యం పరేత్య శుచౌ దేశే స్వాధ్యాయ మేవైనమధీయన్నాసీత తస్యానశనం దీక్షా స్థానముపసద ఆసనగ్ం సుత్యా వాగ్జుహూర్మన ఉపభృద్ధృతిర్ధ్రువా ప్రాణో హవి స్సామాధ్వర్యు స్స వా ఏష యజ్ఞః ప్రాణదక్షిణోఽనన్తదక్షిణ స్సమృద్ధతరః ॥ ౧౭-౨౧ ॥

కతిధాఽవకీర్ణీ ప్రవిశతి చతుర్ధేత్యాహు ర్బ్రహ్మవాదినో మరుతః ప్రాణైరిన్ద్రం బలేన బృహస్పతిం బ్రహ్మవర్చసేనాగ్ని మేవేతరేణ సర్వేణ తస్యైతాం ప్రాయశ్చిత్తిం విదాఞ్చకార సుదేవః కాశ్యపో యో బ్రహ్మచార్యవకిరే దమావాస్యాయాగ్ం రాత్ర్యామగ్నిం ప్రణీయోపసమాధాయ ద్విరాజ్యస్యోపఘాతం జుహోతి కామావకీర్ణోఽస్మ్యవకీర్ణోఽస్మి కామ కామాయ స్వాహా కామాభిద్రుగ్ధోఽస్మ్యభిద్రుగ్ధోఽస్మి కామ కామాయ స్వాహేత్యమృతం వా ఆజ్యమమృతమేవాత్మన్ధత్తే హుత్వా ప్రయతాఞ్జలిః కవాతిర్యఙ్ఙగ్నిమభి మన్త్రయేత సం మా సిఞ్చన్తు మరుత స్సమిన్ద్ర స్సం బృహస్పతిః । సం మాఽయమగ్ని స్సిఞ్చత్వాయుషా చ బలేన చాయుష్మన్తం కరోతు మేతి ప్రతి హాస్మై మరుతః ప్రాణాన్దధతి ప్రతీన్ద్రో బలం ప్రతి బృహస్పతి ర్బ్రహ్మవర్చసం ప్రత్యగ్నిరితరథ్సర్వగ్ం సర్వతనుర్భూత్వా సర్వమాయురేతి త్రిరభిమన్త్రయేత త్రిషత్యా హి దేవా యోఽ

పూత ఇవ మన్యేత స ఇత్థం జుహుయాదిత్థమభిమన్త్రయేత పునీత ఏవాత్మాన
మాయు రేవాత్మన్ధత్తే వరో దక్షిణా వరేణైవ వరగ్గ్ స్పృణో త్యాత్మాహి
వరః ॥ ౧౮-౨౨ ॥

భూః ప్రపద్యే భువః ప్రపద్యే స్వః ప్రపద్యే భూర్భువస్స్వః ప్రపద్యే
బ్రహ్మ ప్రపద్యే బ్రహ్మకోశం ప్రపద్యేఽమృతం ప్రపద్యేఽమృతకోశం
ప్రపద్యే చతుర్జాలం బ్రహ్మకోశం యం మృత్యుర్నావపశ్యతి తం ప్రపద్యే
దేవాన్ప్రపద్యే దేవపురం ప్రపద్యే పరీవృతో వరీవృతో బ్రహ్మణా
వర్మణాఽహం తేజసా కశ్యపస్య యస్మై నమస్తచ్ఛిరో ధర్మోమూర్ధానం
బ్రహోత్తరా హనుర్యజ్ఞోఽధరా విష్ణుర్ హృదయగ్ం సంవత్సరః
ప్రజనన మశ్వినౌ పూర్వపాదావత్రిర్మధ్యం మిత్రావరుణావపరపాదా
వగ్నిః పుచ్ఛస్య ప్రథమం కాణ్డం తత ఇన్ద్రస్తతః ప్రజాపతిరభయం
చతుర్థగ్ం స వా ఏష దివ్యశ్శాక్వర శ్శిశుమార స్తగ్ం హ య ఏవం
వేదాపపున ర్మృత్యుం జయతి జయతి స్వర్గం లోకం నాధ్వని ప్రమీయతే
* నాగ్నౌ ప్రమీయతే నాప్సు ప్రమీయతే నానపత్యః ప్రమీయతే
లఘ్వాన్నో భవతి ధ్రువస్త్వమసి ధ్రువస్యక్షితమసి త్వం భూతానామధిపతి
రసి త్వం భూతానాగ్ శ్రేష్ఠోసి త్వాం భూతాన్యుప పర్యావర్తన్తే నమస్తే నమ
స్సర్వం తే నమో * నమ శ్శిశుకుమారాయ నమః ॥ ౧౯-౨౩ ॥

* నమః ప్రాచ్యై దిశే యాశ్చ దేవతా ఏతస్యాం ప్రతివసన్త్యేతాభ్యశ్చ
నమో నమో దక్షిణాయై దిశే యాశ్చ దేవతా ఏతస్యాం ప్రతివసన్త్యే

---

* నాప్సు ప్రమీయతే నాగ్నౌ ప్రమీయతే, ఇతి ద్రావిడపాఠః.
* "నమస్తే నమస్సర్వం తే నమః", ఇత్యేతావదేవ ద్రావిడపాఠః.

తాభ్యశ్చ నమో నమః ప్రతీచ్యైదిశే యాశ్చ దేవతా ఏతస్యాం ప్రతివసన్త్యే తాభ్యశ్చ నమో నమ ఉదీచ్యై దిశే యాశ్చ దేవతా ఏతస్యాం ప్రతివసన్త్యే తాభ్యశ్చ నమో నమ ఊర్ధ్వాయై దిశే యాశ్చ దేవతా ఏతస్యాం ప్రతివసన్త్యే తాభ్యశ్చ నమో నమోఽధరాయై దిశే యాశ్చ దేవతా ఏతస్యాం ప్రతి వసన్త్యేతాభ్యశ్చ నమో నమోఽవాన్తరాయై దిశే యాశ్చ దేవతా ఏతస్యాం ప్రతివసన్త్యేతాభ్యశ్చ నమోనమో గఙ్గా యమునయో ర్మధ్యే యే వసన్తి తే మే ప్రసన్నాత్మాన శ్చిరంజీవితం వర్ధయన్తి నమో గఙ్గాయమునయో ర్మునిభ్యశ్చ నమో నమో గఙ్గాయమునయో ర్మునిభ్యశ్చ నమః ॥౨౦-౨౪॥

సహ రక్షాగ్ంసి యద్దేవా స్సప్తదశ యదదీవ్యన్నృత్ఛ్వదశాయుష్టే చతుస్త్రిగ్ంశద్వైశ్వానరాయ షడ్విగ్ంశతిర్వాతరశనా హ కూశ్మాణ్డై రజా హ పఞ్చ బ్రహ్మ యజ్ఞేన గ్రామే మధ్యన్దినే తస్య వై మేఘ స్తస్య వై ద్వౌ రిచ్యేతే దుహే హ కతిధాఽవకీర్ణీభూర్నమః ప్రాచ్యై విగ్ంశతిః ॥౨౦॥

సహ వాతరశనా దుహేహ త్రయోవిగ్ంశతిః ॥౧౪॥

ఓమ్ ॥ నమో బ్రహ్మణే నమో అస్త్వగ్నయే నమః పృథివ్యై నమ ఓషధీభ్యః । నమో వాచే నమో వాచస్పతయే నమో విష్ణవే బృహతే కరోమి ॥ ఓం శాన్తి శ్శాన్తి శ్శాన్తిః ॥

హరిః ఓమ్ - తత్సత్ । శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు ॥

ఇతి శ్రీ తైత్తిరీయారణ్యకే ద్వితీయ ప్రశ్నః

---

* నమః ప్రాచ్యై ఇత్యనువాకో ద్రావిడైర్నపఠ్యతే.